

Politické prohlášení Evropské sítě Zdravých měst WHO

Na cestě k prosperující společnosti:
Posílení role zdraví
v rámci well-being ekonomiky*

World Health
Organization

European Region

Na cestě k prosperující společnosti: Posílení zdraví v rámci wellbeing ekonomiky*

politické prohlášení Evropské sítě Zdravých měst WHO pro společný postup

* z anglicky užívaného termínu „wellbeing economy“ překládáno jako „ekonomika pohody/blahobytu/kvality života“ - koncept, který zdůrazňuje, že ekonomická rozhodnutí by měla brát v úvahu nejen finanční aspekty, ale také zdraví, spokojenost a kvalitu života občanů. V textu dále využíváno především ve stručném formátu „wellbeing“ nebo vždy dle daného kontextu.

My, starostové a vysocí političtí představitelé měst, kteří jsme se sešli ve dnech 21.-23. listopadu 2023, potvrzujeme svůj závazek k hodnotám a zásadám hnutí Zdravých měst.

V posledních letech se ve světě sešla řada krizí, které významně ohrožují pokrok dosažený v oblasti veřejného zdraví. Toto ohrožení je umocněno složitou interakcí sociálních, environmentálních, ekonomických determinant zdraví, v níž jednání i opomenutí komerčních subjektů pozitivně i negativně ovlivňuje podmínky, které utvářejí životy lidí - jak se rodí, dospívají, pracují, žijí a stárnou¹. Tyto krize zasahují do různých odvětví, včetně veřejného zdraví, ekonomiky a životního prostředí, a jsou ilustrovány událostmi, jako je změna klimatu, pandemie COVID-19 a probíhající konflikty po celém světě. Tyto krize nejenže ohrožují úspěchy dosažené v oblasti zdraví v předchozích desetiletích, ale také negativně ovlivňují osobní a společenskou kvalitu života komunit a postihují zejména mladé dospělé a děti.

Nepříznivé dopady se projevily napříč všemi komunitami celého evropského regionu WHO a přispěly k dalšímu prohloubení nerovností v oblasti zdraví, zejména v důsledku chudoby, migrace a sociálních nerovností, jako jsou rozdíly v příjmech, různé formy diskriminace či nevhodné bydlení². Tyto nerovnosti mají dlouhodobý vliv na komunity a prohlubují zranitelnost části populace. Vytvářejí překážky v přístupu ke zdravotní péči a k základním zdrojům, představují významné problémy pro fyzické a duševní zdraví obyvatelstva i pro odolnost zdravotnických systémů. K řešení těchto výzev je nezbytná změna paradigmatu - změna způsobu uvažování o vztahu mezi zdravím a ekonomikou, který představuje právě „wellbeing ekonomika“ (*ekonomika pohody/blahobytu/kvality života*) - koncept, který zdůrazňuje, že ekonomická rozhodnutí by měla brát v úvahu nejen finanční aspekty, ale také zdraví, spokojenost a kvalitu života občanů). Tento koncept zdůrazňuje význam veřejné i soukromé odpovědnosti za zdraví populace. Podporuje veřejné investice, včasnou intervenci a odpovídající přidělování zdrojů na zlepšení kvality života populace i společnosti jako celku. Není opomenuto zaměření se na životní prostředí, zdraví a udržitelnost jako celek.

Well-being ekonomiky nereagují pouze na krize; přístup navazuje na rozvíjející se koncepty cirkulární ekonomiky, rozvoje bohatství komunit či sociální udržitelnosti, které přesahují a dále rozvíjejí HDP. Mnohé z těchto konceptů byly iniciovány místní správou a lokálními hráči. K tomu se přidávají požadavky a zájem široké veřejnosti po životě v místech, která jsou bezpečná a živá a kde lidé mohou prosperovat, a ne pouze přežívat. Tyto změny vytvořily nové příležitosti pro spolupráci zdravotního sektoru a oblastí rozvoje a developmentu s cílem zlepšit život lidí a společnosti dnes i v příštích generacích.

¹ Komerční determinanty zdraví. Ženeva: World Health Organization; 2023 [zde](#)

² Přeměna prostředí v oblasti zdraví a sociální spravedlnosti: podpora sociálně spravedlivého a inkluzivního růstu s cílem zlepšit odolnost, solidaritu a mír. Kodaň: Regionální úřad WHO pro Evropu; 2023 [zde](#)). Prohlubující se nerovnosti, klesající důvěra - to vše spolu neoddělitelně souvisí a má to významný dopad na zdraví, uvádí nová zpráva WHO/Evropy. Ženeva: Světová zdravotnická organizace; [zde](#), 2023.

Snaha o zdravější společnost a prosperující ekonomiku je vzájemně propojenou agendou, která se prosadila mezi vládami a mezinárodními institucemi v celém evropském regionu WHO. Toto hnutí navazuje na dosavadní postupy a činnosti celoevropské Komise pro zdraví a udržitelný rozvoj, Ženevské charty pro well-being a souvisí se začleněním zdravotních aspektů do ekonomických a obchodních rámců. Konkrétně navazuje na rezoluci Regionálního výboru WHO pro Evropu EUR/RC69/R5: Urychlení postupu ke zdravému a prosperujícímu životu pro všechny, zvýšení rovnosti ve zdraví a neopomenutí nikoho v rámci evropského regionu WHO. Konkrétně v oblasti zavádění hodnot solidarity, rovnosti, sociální spravedlnosti, inkluze a rovnosti pohlaví do hlavních rozpočtových a prorůstových politik. Koncept současně navazuje na výsledky Evropského regionálního fóra WHO, jednání na nejvyšší úrovni ke zdraví ve well-being ekonomice³. Jádrem tohoto přístupu spočívá v uznání, že zdraví je hnací silou well-being ekonomiky a zároveň ji spoluvytváří na základě komplexní interakce mezi zdravím jednotlivců a komunit, včasnými zásahy, hospodářskou prosperitou a sociálními a environmentálními faktory. Zdravá populace, služby zdravotní péče a rovnost v oblasti zdraví ve výsledku znamenají prosperující a odolnější společnosti i ekonomiky. Současně sektor zdravotnictví může tyto ekonomické a sociální přínosy maximalizovat. Well-being ekonomika přispěje rozvoji zdraví prostřednictvím lepších podmínek pro pohodu a dobrý život každého jednotlivce.

Well-being ekonomika zdůrazňuje takovou tvorbu politik a takový přístup k řízení, jejichž cílem je soustředit se především na obyvatele a jejich kvalitu života a spokojenost.⁴ Tato ekonomika přesouvá a maximalizuje přínosy všech investic pro spravedlivý blahobyt / well-being – lidský, sociální, ekonomický a planetárního. (obr. 1)⁵⁶ To zahrnuje využití široké škály možností, jako jsou inovativní fiskální nástroje, odpovědné zadávání veřejných zakázek, zaměstnanost, regulace a hodnocení dopadů politik k zajištění well-being(u) při maximalizaci všech vedlejších přínosů napříč těmito oblastmi.

Uvědomujeme si, že well-being ekonomika je navržena tak, aby přispěla ke spokojenosti a kvalitě života lidí a k ochraně planety, přičemž ekonomika přináší užitek našim komunitám i životnímu prostředí. Vycházíme proto z konceptu "Zdraví je jen jedno" (One-Health)⁷ a Kodaňského konsensu starostů: *Zdravější a šťastnější města pro všechny* a znovu potvrzujeme svůj závazek k šesti klíčovým tématům a k zajištění toho, aby naše politiky byly i dle nich strukturovány.

Zavazujeme se k přechodu na well-being ekonomiku změnou přístupu a investicemi do priorit, které podporují lidský, sociální, hospodářský a planetární well-being. Reakcí na aktuální výzvy a přípravou podmínek pro budoucí generace usilujeme o kultivaci udržitelné a inkluzivní společnosti, která upřednostňuje celkový blahobyt (welfare) jednotlivců i komunit a současně kvalitu životního prostředí. Usilujeme o svět, v němž je well-being v popředí veřejných politik, celkového rozvoje a prosperity a kde není nikdo opomíjen.

Domníváme se, že proces integrace well-being konceptu v celém evropském regionu je zásadním krokem k tomu, aby byly naše mandáty sladěny a mohly posílit spolupráci a koordinaci mezi městy, odvětvími a zúčastněnými stranami na místní úrovni. Města jsou pro tuto změnu zásadní, mohou jít příkladem a využít svých praktických zkušeností k pilotování inovativních iniciativ v oblasti well-being(u). Mohou přispět k širšímu regionálnímu rozvoji směrem k prosperujícím společnostem.

---

³ Shifting together to well-being economies: Investing in healthy, fairer, prosperous societies today: outcome statement of the WHO European Regional High-level Forum on Health in the Well-being Economy, 1-2 March 2023, Copenhagen, Denmark. Kodaň: Regionální úřad WHO pro Evropu; 2023 (<https://iris.who.int/handle/10665/373781>).

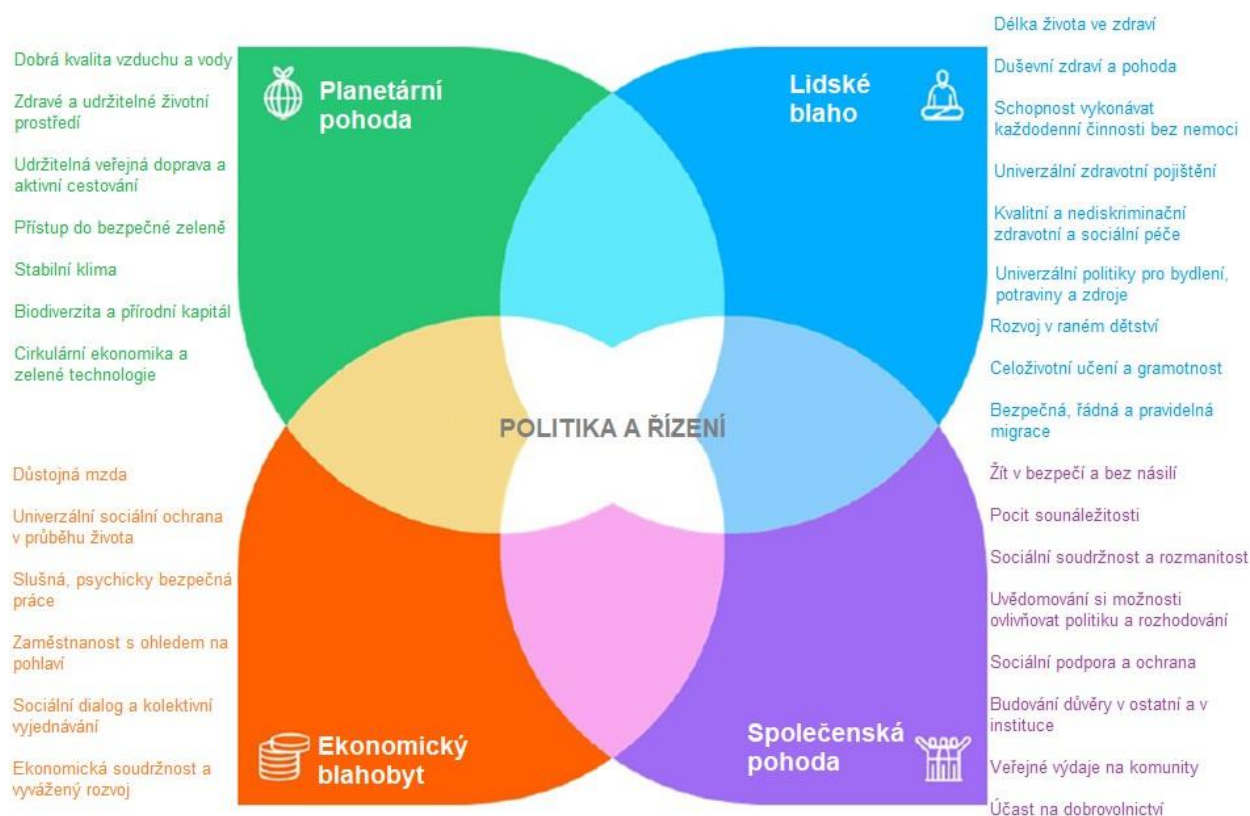
⁴ Evropská komise. Závěry Rady o ekonomice blahobytu. Official Journal EU. 2019;C 400/9).

⁵ Zdraví a well-being ekonomika: podkladový dokument: spolupráce na dosažení zdravé, spravedlivější a prosperující společnosti v evropském regionu WHO. Ženeva: Světová zdravotnická organizace; 2023, [zde](#)).

⁶ Dto pozn. 3

⁷ One Health je integrovaný a sjednocující přístup, který si klade za cíl udržitelně vyvážit a optimalizovat zdraví lidí, zvířat a ekosystémů. Tento koncept uznává, že zdraví lidí, domácích a divokých zvířat, rostlin a širšího prostředí (včetně ekosystémů) jsou úzce propojeny a vzájemně závislé. Jedná se o holistický přístup, který klade důraz na spolupráci mezi různými sektory a disciplínami na lokální, národní i celosvětové úrovni.

Obr. 1. Planetární, lidský, ekonomický a sociální well-being a jeho kapitál

Zdroj: publikace „Harnessing the benefits of well-being policies and investments for health; 2023, ke zdažení [ZDE](#);

Jako starostové a vysocí političtí představitelé měst v Evropské síti Zdravých měst WHO jsme se zavázali prosazovat zásady well-being ekonomiky ve prospěch našich měst, jejich obyvatel a budoucích generací. Vycházíme z poznatků a závazků desítek let činnosti a spolupráce napříč různými odvětvími, a uznáváme význam čtyř typů kapitálu well-being(u) - planetárního, lidského, ekonomického a sociálního. Předkládáme následující doporučení pro konkrétní opatření při upřednostňování zdraví a blaha našich komunit.

Planetární well-being

Města jsou těmi, kdo zásadně urychluje opatření v oblasti změny klimatu a dobrých životních podmínek planety, včetně následujících:

- 1. Ochrana a zlepšování životního prostředí.** Vzhledem k důležitosti dobrého stavu planety budeme usilovat o vytvoření zdravějších měst zlepšením kvality ovzduší, podporou přístupu k zeleným plochám a podporou přístupu k bezpečné a čisté vodě. Budeme aktivně podporovat iniciativy, které snižují znečištění a chrání biologickou rozmanitost prostřednictvím partnerství s místními zúčastněnými stranami, pilotních komunitních iniciativ a zvyšování povědomí o tom, jak změna klimatu a extrémní projevy počasí ovlivňují lidské zdraví. Zásadní je zajistit, aby lidé, kteří jsou změnou klimatu nejvíce ohroženi, nebyli zároveň nejvíce postiženi.
- 2. Integrace well-being do územního plánování.** Uvědomujeme si, že města mohou strategicky využívat městské plánování při utváření podmínek pro kvalitu života svých obyvatel. Budeme usilovat o začlenění ukazatelů well-being(u) do procesů plánování měst a zajistíme, že při

rozhodování o infrastruktuře, bydlení, správě přírodních území, regeneraci či o dopravě bude prioritou blaha lidí a planety. Prostřednictvím efektivního městského plánování můžeme podporovat podnikání, inovace a udržitelné podnikatelské postupy. Tento přístup přispívá k hospodářskému růstu, který je nejen inkluzivní, ale také ohleduplný k životnímu prostředí, což je v souladu s naší vizí prosperující a spravedlivé společnosti.

- 3. Podpora udržitelných komunit.** I nadále se zasazujeme o prosazování udržitelných komunit prostřednictvím přístupů, jako je cirkulární ekonomika, podpora obnovitelných zdrojů energie a zvyšování energetické účinnosti s cílem minimalizovat emise uhlíku. Podporujeme zavádění nových mechanismů financování ve prospěch životního prostředí a začlenění sociálních a zdravotních přínosů do těchto procesů.

Lidský well-being

- 4. Prioritizace zdravotnických služeb a tím zlepšování zdravotních a ekonomických výsledků.**⁸ Stvrzujeme, že prosperita a pokrok každé společnosti jsou úzce spjaty s kvalitou života a spokojeností jednotlivce. Toto základní chápání podtrhuje význam investic a péče o fyzické, duševní a emocionální zdraví, které společně přispívají ke kvalitě života všech členů komunity. Uvědomujeme si, že je zapotřebí silný systém podpory veřejného zdraví a zdravotní péče, a zavazujeme se investovat do iniciativ, které podporují preventivní zdravotní péči, podporu duševního zdraví a rovný přístup ke kvalitním a nediskriminačním zdravotnickým službám pro všechny. Zdravotnické služby a služby zdravotní péče mohou jít ještě dále v maximalizaci svých přínosů pro ekonomiku a společnost tím, že budou aktivně využívat veškeré možnosti v oblasti zaměstnanosti a odpovědného zadávání veřejných zakázek.
- 5. Vzdělávání a rozvoj.** Věříme, že investice do rozvoje dětí v raném věku a neustálá podpora příležitostí k celoživotnímu učení na pracovištích a v komunitách jsou nedílnou součástí lidského well-being(u). Tyto iniciativy jsou základními stavebními kameny pro rozvoj kvality života, blaha a prosperity našich komunit, poslouží k tomu, abychom byli lépe kvalifikovaní, vybavení a propojení a mohli tak naplno využít náš potenciál. Klíčové jsou investice na podporu rozvoje dětí v raném věku. Ty vytvářejí pevné základy pro jejich rozvoj, zmírňují dopad mezigenerační dětské chudoby a podporují celoživotní přístup k rozvoji zdraví jako klíčového prvku zdravotního a sociálního rozvoje.
- 6. Obhajoba zdraví, bezpečnosti a inkluze.** Ve snaze o zdravější a bezpečnější společnost si jako vedoucí představitelé uvědomujeme, že well-being zahrnuje základní faktory, jako je bydlení, jídlo, migrace a bezpečnost, a důrazně podporujeme zavádění takových politik, které zajistí, že každý jednotlivec bude mít k dispozici potřebné zdroje, aby se mu dařilo. Uznáváme přínos starších lidí pro naše komunity a města. Podpora starších lidí musí být prioritou. Investice na podporu těch, kteří žijí sami a chtějí i nadále žít doma, jsou neocenitelné. Při hledání nových domovů v rezidenční péči je třeba se zaměřit na potřeby každého jednotlivce. Je třeba uznat a ocenit schopnosti a nadání starších lidí a zároveň se zaměřit na problémy, jako je osamělost, zhoršená pohyblivost, zrak a sluch a zejména demence a Alzheimerova choroba. Zdravé stárnutí a komunity přátelské ke stáří musí mít silné zacílení a současně vedení obcí/zemí musí nést odpovědnost za zdravé stárnutí v průběhu celého života⁹.
- 7. Zlepšování duševního zdraví dospívajících a mladých dospělých, podpora participativního rozhodování, inkluze a smysluplných postupů zapojování mladých.** Tlak na duševní zdraví je nejnaléhavější u dospívajících a mladých dospělých. Nastal čas zaměřit se na snížení základních příčin (jako je tlak na výkon, individualizující se společnost a silné zaměření na rychlá řešení) a

⁸ Boyce T, Brown C. Ekonomické a sociální dopady a přínosy zdravotnických systémů: zpráva. Kodaň: Regionální úřad WHO pro Evropu; 2019 (<https://iris.who.int/handle/10665/329683>).

⁹ Lisabonské závěrečné prohlášení: regionální summit o inovaci politiky zdravého stárnutí v evropském regionu WHO. Ženeva: Světová zdravotnická organizace; 2023 (<https://www.who.int/europe/publications/m/item/lisbon-outcome-statement>)

nabídnout perspektivu pro odolnou a duševně zdravou generaci v podobě ekonomického blahobytu, sociální podpory, empatie, smyslu pro komunitu a péči. Duševní zdraví dospívajících a mladých dospělých a jejich zapojení do společnosti i ekonomiky jsou zásadní pro budoucí zdravou, spravedlivější a prosperující společnost a jsou také klíčovými body sbližování v oblasti zdravotnictví, práce, sociální politiky a vzdělávání. Řešení lze nalézt pouze spoluprací se samotnými dospívajícími a mladými dospělými. Na místní úrovni budeme podporovat přístupy zaměřené na blahobyt tím, že budeme podporovat veřejný dialog a zapojení různých hlasů s důrazem na zapojení mladých lidí do rozhodovacích procesů. Vytvoříme prostor pro to, aby byly hlasy mladých lidí slyšet a byly oceněny.

Hospodářský well-being

- 8. Podpora inkluzivního a udržitelného hospodářského, aktivně vedená ze strany měst.** Uznáváme, že spokojenost a blaho pracovní síly je klíčovou součástí well-being ekonomiky. To zahrnuje prosazování politik zaměřených na veřejné zdraví, jako jsou mzdy pokrývající životní náklady, spravedlivá a důstojná práce, bezpečná pracoviště a sociální ochrana, které lidem umožní prosperovat. Kromě zaměření se na fyzické zdraví, je také nutné podniknout společné kroky ke zlepšení duševního zdraví a k podpoře kvalitních sociálních vazeb. Tyto aspekty jsou zásadní hnací silou well-being ekonomiky. Jsme připraveni aktivně zapojovat obyvatele, včetně mladých lidí, a získávat jejich podněty k rozpočtovým výdajům (např. participativní rozpočtování) a začleňovat jejich jedinečné pohledy do oblastí jako je vzdělávání, zdravotní péče, environmentální udržitelnost a iniciativy zaměřené na mládež. Nadále budeme navrhovat a realizovat veřejné politiky a kroky, které podporují rovné příležitosti na pracovištích a rovnost žen a mužů zintegrují do všech odvětví.
- 9. Uznání odpovědnosti veřejných a soukromých subjektů za postupy, které podporují zdraví.** Při řešení komerčních determinant zdraví a rozvoji well-being ekonomiky prosazujeme, aby se veřejné a soukromé subjekty aktivně zapojily a spolupracovaly, a to jak jako zaměstnavatelé, tak jako ti, kteří mohou zdraví aktivně podpořit. Tento postup zahrnuje zapojení občanské společnosti, řešení střetu zájmů a podporu transparentního dialogu mezi zúčastněnými stranami. Vzhledem k zásadní roli vedoucích představitelů měst při utváření a provádění politik, které upřednostňují veřejné zdraví a ekonomickou udržitelnost, zdůrazňujeme význam podpory regulace, legislativy a pobídek a minimalizace zdraví škodlivých komerčních determinant zdraví. Abychom toho dosáhli, zaměříme se jako města na strategii spolupráce mezi místní samosprávou, občanskou společností a soukromým sektorem s cílem zlepšit výsledky v oblasti veřejného zdraví. Přijetím těchto konkrétních kroků mohou města účinně řešit komerční determinanty zdraví a podporovat well-being ekonomiku, která upřednostňuje zdraví a prosperitu našich komunit.
- 10. Podpora investic do měst prostřednictvím spravedlivého zdanění.** Podporujeme spravedlivou daňovou politiku, která napomůže rozvoji našich měst a je v souladu se zásadami well-being ekonomiky. Vzhledem k ústřední roli, kterou města hrají při podpoře well-being a prosperity, zdůrazňujeme nutnost zvýšit investice do našich městských center. Prostřednictvím spravedlivých daňových postupů a politik můžeme generovat potřebné příjmy, které podpoří transformační opatření ve městech. Tyto investice by měly být spojeny s transparentní a odpovědnou správou, která zajistí optimální a spravedlivé přidělování zdrojů. Efektivní směřování investic je základem well-being ekonomiky, která pozvedne naše města.

Sociální well-being

- 11. Podpora participace, důvěry a dobrovolnictví, s vědomím, že zdraví začíná doma a v komunitě.** Důvěra, pocit sounáležitosti a sociální soudržnost jsou základem sociálního blahobytu. Budování well-being ekonomiky a řešení otázky rovnosti v oblasti zdraví vyžaduje aktivní zapojení komunity. Umožňujeme tak jednotlivcům vytváření platforem a jejich aktivní účast na rozhodování, do

rozhodovacích procesů zapojujeme různé strany a pohledy, tak aby naše činnosti byly komunitou iniciovány a podporovány.

Jsme přesvědčeni, že zdraví a pohoda začínají doma a v komunitách. Na základě přístupu komunitního rozvoje se zasazujeme o místní intervence, které obyvatelům umožní se aktivně podílet a spoluvytvářet svou kvalitu života. Tento přístup podporuje pocit vlastnictví a odpovědnosti, posiluje pocit důvěry, sounáležitosti a sociální soudržnosti.

Za účinný prostředek považujeme dobrovolnictví, jeho prostřednictvím mohou jednotlivci aktivně přispívat své komunitě a posilovat pocit sounáležitosti a důvěry. Toto společné úsilí v konečném důsledku utváří soudržnější a prosperující společnost.

12. Přijetí rozmanitosti a inkluze. Znovu potvrzujeme svůj závazek k rovnosti a sociální spravedlnosti. Budeme usilovat o odstranění zdravotních a sociálních nerovností tím, že zajistíme, aby všichni obyvatelé bez ohledu na věk, pohlaví, etnickou příslušnost nebo místo původu měli přístup ke kvalitní zdravotní péči, vzdělávání, sociálním službám a životním příležitostem. Dále budou města upřednostňovat iniciativy a programy zaměřené na bezpečnost komunity, jejichž cílem je omezit násilí a vytvořit bezpečné životní prostředí.

Přijetím těchto opatření se hlásíme k zásadám well-being ekonomiky a zavazujeme se, že naše města budou zdravější, spravedlivější a udržitelnější, tak aby z nich měli prospěch všichni obyvatelé.